

Шведова Г.Л.

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Київського національного торговельно-економічного університету,

Місто Київ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Кримінально-правова політика держави має багато аспектів. Корупція визнається проблемою соціальною, економічною, політичною, а вже потім правовою [1, с. 305]. В такому випадку кримінально-політика запровадження виключно правових засобів протидії корупції без врахування соціально-політичної, економічної ситуації в країні не буде мати під собою надійного фундаменту, буде носити тимчасовий характер і може потягнути навіть негативні наслідки.

Запобігання корупції слід вважати першочерговою формою протидії [2, с. 20]. Адже якісне запобігання, як вважається, мінімізує подальшу діяльність із протидії. Багаторубіжний механізм правової протидії через паралельне впровадження різних механізмів вважається виправданим [3, с. 17].

Так, справедливим буде визнання одним із напрямків запобігання - забезпечення прямої відсутності будь-якої можливості для поширення злочинності та вплив на формування невідворотності негативних наслідків основними способами запобігання.

Разом з тим, проведення сучасної запобіжної діяльності пропонується одночасно в трьох напрямках: модернізації сучасного законодавства, стимулювання правомірної поведінки та відповідної правової освіти. При цьому заходи загальносоціального запобігання справедливо пропонується спрямувати на ускладнення скоєння корупційних кримінальних правопорушень та зниження вигід від таких діянь [1, с. 119].

Поряд з цим існує необхідність формування відповідної системи запобіжних заходів, серед яких основними можна виділити наступні: чітке законодавче

закріплення функцій, повноважень та посилення координації діяльності відповідних органів із запобігання злочинності в Україні; розробка науково обґрунтованих критеріїв оцінки результатів відповідної запобіжної діяльності в державі; підвищення ефективності парламентського контролю в цій сфері; встановлення персональної відповідальності за реалізацію рішень у сфері запобігання корупції.

Не завжди науковці коректно інтерпретують механізм запобігання окремим видам злочинності і процес протидії їй, часто підмінюючи ці поняття або навіть ототожнюючи їх. Зокрема, НАЗК, інститути громадянського суспільства переважно здійснюють саме запобігання злочинності через їх призначення та повноваження.

Протидія корупції передусім визначається ефективністю кримінально-правової політики в державі. В цьому напрямку слід звернути на увагу на ряд нормативних реформ в кримінальному законодавстві. Зокрема, кримінально-правовий поділ корупційних правопорушень, що відбувся не так давно, пов'язаний із сферою їх вчинення, спеціальним суб'єктом, особливістю ознак об'єктивної та суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Підхід, використаний національним законодавцем, дозволяє виокремити корупційні кримінальні правопорушення у сфері публічної влади, сфері публічних послуг. Тобто для таких правопорушень традиційно законодавець не виділив спільною ознакою - родовий об'єкт. Поряд з цим слід зазначити, що порівняно з міжнародно-правовими документами КК України не зараховує до корупційних кримінальних правопорушень протекціонізм, підкуп виборців, лобіювання інтересів тіньової економіки у відповідь на політичну підтримку.

Продовжуючи цю думку, зазначимо, що питання недосконалості норм діючого антикорупційного законодавства та неефективності їх застосування вважається основною правовою проблемою всього процесу протидії корупції. Шляхи вдосконалення полягають у різних напрямках, зокрема, проведення антикорупційної експертизи всього законодавства України для запобігання подальшому поширенню корупції та декриміналізація діянь невеликої тяжкості.

Поряд з цим слід враховувати той факт, що феномен корупції в українському суспільстві вимагає адекватних засобів кримінально-правового впливу та запобігання. Тенденція до встановлення відповідності норм кримінального закону європейським стандартам, активна масштабна динаміка змін до кримінального законодавства, посилення кримінальної відповідальності за посягання на права і свободи громадян ускладнюють роботу правоохоронців щодо виявлення та розслідування корупційних кримінальних правопорушень та обмежують можливості успішної організації наукових досліджень в цій сфері.

В контексті кримінально-правової політики в сфері протидії корупції, слід зазначити, що зміни та доповнення до КК України, які відбулися за роки його існування є наочним підтвердженням висловленої тези – більшість змін були викликані зобов'язаннями прийнятими на себе Україною при підписанні та ратифікації відповідних міжнародних угод і належать до так званих конвенційних норм.

Серед позитивних зрушень в цьому напрямку, що відбулись останнім часом в Україні, можна визнати інституційне забезпечення антикорупційної політики, зокрема, утворення Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Національного агентства з питань запобігання корупції.

Також на реалізацію кримінально-правової політики України у сфері протидії корупції спрямовано такі новели кримінального законодавства як: легальне закріплення визначення поняття «корупційний злочин» у примітці до ст. 45 КК України; збільшення санкцій статей Особливої частини КК, які передбачають кримінальну відповідальність за кримінально карані правопорушення; неможливість застосовувати до корупціонерів положення ст.ст. 45, 46, 47, 48 КК України, що передбачають підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності; практично відсутня можливість застосовувати до осіб, винних у вчиненні корупційних злочинів, амністії та актів помилування; зміна строків погашення та зняття судимості у частині застосування додаткового покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади; запровадження спеціального досудового розслідування щодо окремих корупційних злочинів стосовно підозрюваних, які переховуються від органів слідства

та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошені у міждержавний та/або міжнародний розшук тощо [4]. Разом з тим залишилась низка невирішених питань, які в майбутньому мають бути вирішені.

В зв'язку з чим формувати прогнозовану антикорупційну політику в державі стає все складнішим завданням. Тому слід професійно підходити до будь-яких змін кримінального законодавства, що очікується правовою спільнотою при підготовці проекту нового КК України.

Список використаних джерел:

1. Мельник М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії / Микола Іванович Мельник. – К., 2004. – 400 с.
2. Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні. Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Трепак Віктор Миколайович; Національна академія наук України. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2020. – 36 с.
3. Михайленко Д. Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні: Автореф. дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.08 / Михайленко Дмитро Григорович; Національний університет «Одеська юридична академія». – О., 2018. – 36 с.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради, 2001, № 25-26, ст.131.